21 501-32 Landbouw- en Visserijraad

29 675 Zee- en kustvisserij

Nr. 1852 Brief van de minister en staatssecretaris van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 9 oktober 2026

Op 28 en 29 september jl. vond de Landbouw- en Visserijraad (hierna: Raad) plaats in Brussel. Met deze brief informeren wij de Kamer over de uitkomsten. Verder deelt de staatssecretaris het rapport van Wageningen Social and Economic Research over de berekeningswijze van een steunmaatregel voor de visserij- en aquacultuursector vanwege de hoge brandstofkosten.

I. Verslag Landbouw- en Visserijraad 28 en 29 september 2026

Voorstellen voor het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid na 2027

Het Ierse voorzitterschap streeft naar een gedeeltelijke algemene oriëntatie over de Verordening voor het toekomstig Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) na 2027 tijdens de Raad van oktober a.s. Deze Raad probeerde het voorzitterschap daarom duidelijk te krijgen hoe het krachtenveld eruit ziet en of er een gekwalificeerde meerderheid in zicht is. Veel lidstaten gaven wederom hun prioriteiten en hun rode lijnen aan voor een akkoord.

De Europese Commissie (hierna: Commissie) trapte af met een toelichting op haar prioriteiten. Zo gaf de Commissie aan dat het voorstel voor de verordening de lidstaten al veel flexibiliteit biedt en dat deze niet verder opgerekt moet worden om de gemeenschappelijkheid van het beleid en het gelijke speelveld in de EU te waarborgen. Ook achtte de Commissie het van belang dat de steun doelgericht is en de inkomenssteun gaat naar boeren die dit daadwerkelijk nodig hebben. Daarin maakte de Commissie een koppeling met de plafonnering en degressiviteit. Veel lidstaten gaven aan dat het daarvoor belangrijk is om te komen tot een goede definitie van actieve boer met voldoende aandacht voor de verschillende nationale situaties per lidstaat.

De minister pleitte zowel in de plenaire vergadering als in bilaterale overleggen, conform de motie-Podt/Bromet en de motie-Holman (Kamerstuk 21 501-32, nr. 1780 en Kamerstuk 36 749, nr. 7), voor het beter borgen van de gezamenlijke groene ambitie binnen het GLB. Hierdoor kan er beter geïnvesteerd worden in de veerkracht van de Europese landbouwsector om de concurrentiekracht en het verdienvermogen te ondersteunen. Daarmee beschouwt de minister deze moties als afgedaan. Nederland zal zich hiervoor blijven inzetten tijdens de laatste fase van de onderhandelingen. De minister heeft voorstellen gedaan om binnen de structuur van het GLB gunstigere randvoorwaarden en stimulansen te creëren

voor groene maatregelen en andere meer doelgerichte interventies, bijvoorbeeld voor kennis en innovatie en generatievernieuwing. Onderdeel van deze inzet is dat de Dabis-bandbreedte geleidelijk wordt verlaagd, zodat de lidstaten meer vrijheid krijgen om de beste combinatie van GLB-instrumenten te kiezen. Enkele lidstaten ondersteunden de oproep voor meer aandacht voor de groene transitie in het GLB. Een aantal andere lidstaten vroeg juist om meer flexibiliteit binnen het GLB in het behalen van de klimaat- en agro-milieudoelstellingen.

Verder deed de minister een oproep om de gekoppelde steun optioneel te maken. Nederland past de interventie gekoppelde steun nu niet toe en gekoppelde steun heeft bovendien marktverstorende effecten. Nederland is daarom kritisch op de uitbreiding van gekoppelde steun in het GLB en zet zich in om de marktoriëntatie van het GLB te behouden.

Ten algemene pleitten veel lidstaten voor voldoende flexibiliteit in het GLB zij en wezen daarbij op de verschillen tussen de lidstaten in geografische en landbouwkundige situaties. Ook werd wederom het belang onderstreept van generatievernieuwing. In dit kader pleitte de minister voor de doelstelling om 6% van het GLB-budget toe te wijzen aan jonge agrariërs. Een aantal lidstaten benoemde ook het belang van voedselzekerheid en riep opnieuw op tot een robuust GLB met voldoende middelen in het Meerjarig Financieel Kader (MFK) voor landbouw. Verder bracht de minister, samen met andere lidstaten, in dat een goed evenwicht gevonden moet worden tussen het verminderen van de administratieve lasten en de noodzakelijke controlemechanismen.

Het Ierse voorzitterschap concludeerde dat een belangrijke stap is gezet en dat het verwacht dat een akkoord op de GLB-verordening mogelijk is aanstaande oktober.

Marktsituatie, in het bijzonder na de invasie van Oekraïne
Dit agendapunt begon met een bijdrage van de Oekraïense minister van Landbouw en Voedselvoorziening Taras Vysotskyi, die een overzicht gaf van de huidige situatie in de Oekraïense landbouwsector en de uitdagingen waarmee deze te maken heeft. In het bijzonder benoemde de Oekraïense minister de geblokkeerde uitvoer voor onder andere graan vanuit Oekraïne, nu de Zwarte Zee is geblokkeerd door de Russische aanvallen op graanschepen. De minister sprak, evenals veel van zijn collega’s uit andere lidstaten, wederom zijn steun uit aan Oekraïne. Daarbij benoemde hij het belang van het investeren in nauwe economische en handelsbetrekkingen met Oekraïne en het faciliteren van de export van Oekraïense landbouwproducten via de Europese Unie (EU) naar de wereldmarkt. Meerdere lidstaten ondersteunden deze visie en onderstreepten dat geïnvesteerd moet worden in versterking van de infrastructuur, zodat via de solidariteitscorridors met de EU de exportmogelijkheden beschikbaar blijven. De Commissie gaf daarnaast aan nauw samen te werken met de Voedsel- en Landbouworganisatie van de Verenigde Naties (FAO) en de Wereldbank om de opslagcapaciteit te vergroten en de uitvoermogelijkheden te versterken.

De Commissie gaf daarna een overzicht van de marktsituatie van de

verschillende landbouwsectoren in de EU. Er was dit jaar vooral veel schade door extreme droogte en bosbranden, die ervoor hebben gezorgd dat de opbrengst van gewassen is verminderd. De Commissie onderstreepte dat er niet gekeken moet worden naar steun voor de geleden schade op korte termijn, maar dat geïnvesteerd moet worden in het vergroten van de weerbaarheid. De Commissie wees daarbij naar de door haar aangekondigde water- en risicobeheerstrategie. De Commissie ging verder in op de situatie in het Midden-Oosten, die geleid heeft tot een grote stijging van prijzen voor energie, brandstoffen en meststoffen.

Veel lidstaten erkenden het door de Commissie geschetste beeld met hoge inputprijzen voor boeren, voornamelijk voor energie en meststoffen. Ook wezen meerdere lidstaten op een toename van dierziektes. Diverse lidstaten riepen wederom op om de landbouwreserve te vergroten en om deze in te zetten om boeren te compenseren. De minister gaf in reactie daarop aan dat wat Nederland betreft de landbouwreserve alleen gebruikt moet worden in geval van marktverstoringen. Daarbij riep hij op om te investeren in een toekomstbestendige landbouw en het ontwikkelen van een robuust instrumentarium voor risicobeheer, het telen van veerkrachtigere gewassen, het versterken van de groene investeringen in ecosysteemdiensten via onder andere eco-regelingen en het ontwikkelen van adequate verzekeringssystemen. Dit alles bij elkaar zal boeren helpen om de gevolgen van klimaatverandering en extreme weersomstandigheden het hoofd te kunnen bieden. Enkele lidstaten ondersteunden deze oproep om te investeren in weerbaarheid op de lange termijn, onder ander door in te zetten op betere irrigatie en waterinfrastructuur.

De Commissie gaf in haar conclusie aan dat in de huidige GLB-periode instrumenten beschikbaar zijn die gebruikt kunnen worden om de uitdagende omstandigheden in de landbouwmarkten het hoofd te bieden. Daarbij onderstreepte zij het belang om met volle overtuiging in te zetten op veerkracht, risicobeheersinstrumenten, beter beheer van bodem en watersystemen, verzekeringssystemen en lange termijn investering in klimaatveerkracht.

Informele ministeriële lunch: Lange termijn aspecten van het Actieplan Meststoffen

Het voorzitterschap organiseerde een informele lunch over de middellange en lange termijn aspecten van het Actieplan Meststoffen. De Commissie gaf aan dat de doelstellingen van het Actieplan Meststoffen duidelijk zijn, namelijk betrouwbare en betaalbare meststoffen en een concurrerende en minder afhankelijke meststoffensector in de EU. Daarnaast riep de Commissie op om te investeren in technologische vernieuwing en precisielandbouw, de productie te verduurzamen en in te zetten op organische en op biologische grondstoffen gebaseerde meststoffen. In dit kader onderstreepte de Commissie het belang van circulaire meststoffen en zij gaf aan dat eraan wordt gewerkt om de toepassing van RENURE uit te breiden naar bepaalde vormen van digestaat.

Veel lidstaten herkenden het door de Commissie geschetste beeld en riepen op om op het gebied van meststoffen de strategische autonomie van de EU te

versterken, de aanvoer te diversifiëren en de EU-productie te versterken. Ook benoemden lidstaten de noodzaak tot efficiënter en circulair gebruik van meststoffen. In dit kader verwelkomden meerdere lidstaten de toepassing van RENURE en riepen zij op deze uit te breiden naar digestaat.

De minister ondersteunde de positionering van de meststoffenmarkt als strategisch, aangezien deze positionering investeringen en ontwikkelingen in de sector stimuleert en daarmee bijdraagt aan de strategische autonomie van de EU. Ook onderstreepte hij het belang van circulariteit en de recycling van nutriënten en hij verwelkomde het initiatief van de Commissie om te onderzoeken of RENURE uitgebreid kan worden naar bepaalde vormen van digestaat. Ten aanzien van het laatste punt benadrukte de minister dat het belangrijk is rekening te houden met de mogelijke milieueffecten van een eventuele uitbreiding.

Onderhandelingen vangstmogelijkheden 2027

De jaarlijkse gedachtewisseling over de onderhandelingen met het Verenigd Koninkrijk (VK), Noorwegen en de Atlantische Kuststaten biedt de lidstaten al in een vroeg stadium de gelegenheid hun prioriteiten kenbaar te maken. De Commissie wees op de vele uitdagingen voor de komende onderhandelingen, aangezien de onderhandelingen de afgelopen jaren steeds moeizamer zijn verlopen. Prioriteit voor de Commissie blijft duurzaam beheer met oog voor de sociaaleconomische effecten.

De Commissie benoemde dat veel gezamenlijk beheerde visbestanden in de Keltische Zee en het Kanaal in een slechte staat zijn. Ook in de Noordzee wordt een afname gezien in diverse bestanden, niet alleen vanwege visserij, maar ook vanwege klimaatverandering en andere drukfactoren op het ecosysteem. De Commissie benadrukte in dit verband de wettelijke verplichting om aanvullende herstelmaatregelen te treffen.

De lidstaten benoemden hun prioriteiten voor de onderhandelingen en benadrukten het belang van een constructieve dialoog met het VK, Noorwegen en de andere Atlantische Kuststaten. Verschillende lidstaten, waaronder Nederland, stelden dat de historische verdeelsleutels het uitgangspunt moeten blijven in de onderhandelingen, vanuit het oogpunt van duurzaam bestandsbeheer en stabiliteit voor de visserijondernemingen.

Nederland heeft het belang benadrukt van duurzaam visserijbeheer gebaseerd op de wetenschappelijk adviezen. Daarbij heeft Nederland met het oog op de sociaaleconomische impact van de vele fluctuaties in vangstmogelijkheden, de

wens uitgesproken te willen werken aan meer stabiliteit in de vangstadviezen. In dat verband heeft Nederland wederom verzocht om een oplossing voor de toepassing van de 5%-regel, gezien de juridische onduidelijkheid hierover. Wat betreft de onderhandelingen met Noorwegen is wederom benoemd dat Nederland hoopt toe te werken naar een oplossing voor het verbod op de boomkorvisserij (de zogenoemde boomkorban). Daarnaast heeft Nederland aangegeven in te willen zetten op een volledig herstel van de toegang voor Atlanto-Scandische haring in Noorse wateren en op een eerlijke en gebalanceerde uitwisseling van vangstmogelijkheden tussen Noorwegen en de EU. In kuststaatverband heeft Nederland de steun uitgesproken voor de inzet van de Commissie om Russische overbevissing tegen te gaan.

De gedachtewisseling geeft richting aan de verdere uitwerking van het onderhandelingsmandaat voor de Commissie, om dit tijdig te kunnen vaststellen voor de aanvang van de onderhandelingen half oktober.

Gedeeltelijke algemene oriëntatie van de Raad ten aanzien van de sectorale verordening voor implementatie van steun aan het Gemeenschappelijk Visserijbeleid, het Oceaanpact en het Europese maritiem en aquacultuurbeleid, onder het Meerjarig Financieel Kader 2028-2034

Tijdens de Raad is een deelakkoord bereikt over de sectorale verordening voor implementatie van steun aan het Gemeenschappelijk Visserijbeleid (GVB), het Oceaanpact en het Europese maritiem en aquacultuurbeleid onder het Meerjarig Financieel Kader 2028-2034.

Zoals opgenomen in de Geannoteerde Agenda voor de Raad (Kamerstuk 21 501-32, nr. 1834) kijkt Nederland positief naar het voorstel dat opgesteld was door het Ierse voorzitterschap. Hierin zijn diverse Nederlandse prioriteiten opgenomen, zoals nadere duiding om inbreuken proportioneel te kunnen beoordelen en een verbetering van de voorwaarden voor steun aan de modernisering en de energietransitie van de visserijvloot. Positief is dat ten aanzien van de lengtegrens van 30 meter van vaartuigen waarboven steun voor nieuwbouw alleen via financiële instrumenten mag lopen, een uitzondering is opgenomen voor het midden- en kleinbedrijf.

Op verzoek van een grote groep lidstaten is kort voor de Raad een nieuw compromisvoorstel gecirculeerd met daarin een passage waarin wordt vastgelegd dat de sectorspecifieke regels in deze verordening uitwerking geven aan het Do No Significant Harm (DNSH) principe uit Artikel 33, lid 2, onder d, van Verordening 2024/2509 (Prestatiekader).

Zoals vermeld in het BNC-fiche over het Prestatiekader onder het Meerjarig Financieel Kader (Kamerstuk 22112, nr. 4143, fiche 1), is het voor Nederland belangrijk dat het DNSH-principe consistent en horizontaal voor het gehele MFK wordt toegepast. Het opnemen van een passage in de sectorale verordening gaat in tegen die lijn.

Nederland heeft om deze reden uiteindelijk besloten, ondanks de goede elementen in het voorstel, te onthouden van stemming. Vrijwel alle andere lidstaten keken echter positief naar deze aanpassingen en stemden voor het nieuwe compromisvoorstel. Veel lidstaten benadrukten hierbij het belang van modernisering, generatievernieuwing en een competitieve Europese vloot.

Met het bereiken van het deelakkoord is de volgende stap in het proces dat ook het Europees Parlement (EP) tot een positie moet komen, waarna de trilogen tussen Commissie, Raad en het EP zullen aanvangen.

Wijziging van het Europees Fonds voor maritieme zaken, visserij en aquacultuur (EMFAF) + Diversenpunt Frankrijk (mede namens Nederland) over het moderniseren van de visserijvloot

Op maandag 21 september 2026 heeft de Commissie het voorstel voor de wijziging van het Europees Fonds voor maritieme zaken, visserij en aquacultuur (EMFAF) gepubliceerd. De Commissie benadrukte tijdens de Raad dat het geen allesomvattende herziening betreft, maar een doelgerichte wijziging met als doel de uitvoering te vergemakkelijken en meer flexibiliteit te bieden, zonder af te wijken van de grondbeginselen van het GVB en de logica van het EMFAF. De belangrijkste elementen hierin zijn volgens de Commissie de economische en energietransitie in de visserij. Onder dit agendapunt riep Frankrijk, mede namens Nederland en een groot gedeelte van de lidstaten, in een diversenpunt op tot een pakket aan regelgeving voor het moderniseren van de vissersvloot om deze ecologisch, sociaal en economisch duurzaam te maken.

Veel lidstaten verwelkomden het voorstel van de Commissie en benadrukten de noodzaak tot het vereenvoudigen en het vergroten van de flexibiliteit van het EMFAF. Volgens deze lidstaten belemmert het huidige EMFAF de transformatie van de visserijsector, doordat onder andere investeringsmaatregelen voor de energietransitie en generatievernieuwing alleen onder strikte voorwaarden kunnen worden toegekend. Nederland gaf aan te betreuren dat de huidige richtlijnen voor staatssteun in de visserij- en aquacultuursector strenge beperkingen opleggen aan investeringen in nieuwe vaartuigen of de modernisering van motoren. Andere lidstaten onderstreepten ook het belang van een toekomstbestendige vloot en wezen op de noodzaak van moderniseren en verduurzamen. Daarbij benoemden meerdere lidstaten dat het belangrijk is het vlootcapaciteitmanagement opnieuw te bekijken. Nederland bracht in dit kader in dat het plafond voor de vlootcapaciteit de energietransitie belemmert.

Enkele lidstaten wezen verder ook op de noodzaak om de arbeidsomstandigheden en de veiligheid aan boord te verbeteren. Nederland wees, samen met enkele andere lidstaten, op de tekortkoming in het EMFAF voor investeringen voor schepen langer dan 24 meter. Veel lidstaten benoemden dat de wijzigingsvoorstellen van het EMFAF laat komen en dat het daardoor moeilijk is deze nog te implementeren en toe te passen gedurende de resterende looptijd van het EMFAF. Daarom werd opgeroepen om de wijzigingen snel goed te keuren en te komen tot een overgangsregeling. Nederland bracht in dat het al een bestemming heeft voor de beschikbare middelen vanuit het EMFAF voor de huidige programmaperiode en dat de wijzigingen dus niet toegepast kunnen worden.

Diversenpunt Spanje: Versterking van de externe dimensie van het visserijbeleid van de EU in het kader van de visie voor 2040 voor visserij en aquacultuur
Spanje vroeg aandacht voor de externe dimensie – buiten de Europese wateren – van de Europese visserij in het kader van de Visie voor Visserij en Aquacultuur 2040 (hierna: de Visie). Spanje wees op het belang van duurzame visserij in alle zeeën en oceanen en dat de EU leider moet blijven in de strijd tegen illegale, ongemelde en ongereglementeerde (IOO) visserij. Veel lidstaten gaven aan dat de Europese vloot, die vist buiten Europese wateren, alarmerend krimpt en wordt vervangen door de vloot van derde landen. Daarbij werd gewezen op het strategische belang van de Europese vloot en de bijdrage aan voedselzekerheid. Enkele lidstaten riepen ook op alleen toegang te geven tot de EU-markt aan vissers die dezelfde duurzaamheidsnormen hanteren. Nederland heeft dit punt aangehoord.

De Commissie reageerde dat de externe dimensie van het GVB heeft geleid tot resultaten en veel voortgang is geboekt met de Regionale Organisaties voor Visserijbeheer over duurzaamheidsdoelstellingen. Daarbij erkende de Commissie dat de Europese externe vloot veel uitdagingen heeft en zij onderstreepte het belang van een gelijk speelveld en de strijd tegen IOO-visserij. De Commissie heeft aangekondigd dat ze bij de Visie ook een strategie voor de externe dimensie van visserijbeleid zal voegen.

Diversenpunten Oostenrijk, Kroatië, Slovenië en Slowakije: schade in de landbouwsector door extreme droogte + Diversenpunt België: Belang GMO-regeling groente- en fruitsector + Diversenpunt Kroatië: terugkoppeling MED9 + Diversenpunt Italië: activering landbouwreserve voor olijfolie
Vanwege de extreme droogte van afgelopen zomer vroeg een aantal lidstaten in verschillende diversenpunten aandacht voor de negatieve impact hiervan op de landbouwsector. Veel lidstaten riepen in de Raad op om de landbouwreserve ruimer in te zetten om de schade te compenseren veroorzaakt door de droogte**.**

Daarnaast werd opgeroepen het GLB beter te gebruiken voor het duurzaam beheer van landbouwbodems en klimaatrisicobeheer.

De minister benoemde in het kader van droogte, samen met enkele andere lidstaten, het belang van het verhogen van de veerkracht in de landbouwsector, voornamelijk door de juiste omstandigheden voor duurzame productie te creëren, onder andere door diversificatie en risicobeheer. Enkele lidstaten benoemden nog de noodzaak van het investeren in betere irrigatie en beter waterbeheer. Verder riepen lidstaten op tot het ontwikkelen van betere (her)verzekeringsmechanismen in de EU.

De Commissie erkende de impact van droogte op de landbouwsector, maar gaf aan dat de landbouwreserve geen oplossing is en benadrukte het belang van klimaatadaptatie, veerkracht en risicobeheer. Ook benoemde de Commissie dat de droogte van afgelopen zomer ook een negatieve impact heeft op het welzijn van dieren en de beschikbaarheid van veevoer.

België riep in een diversenpunt op om de rol van producentenorganisaties in de voedselketen te versterken en riep op tot het behouden van GMO-regelingen inzake groente en fruit. Veel lidstaten ondersteunden deze oproep en ook Nederland onderstreepte het belang van sterke samenwerking in de groente- en fruitsector. De Commissie gaf aan dat de voorstellen voor het GLB na 2027 bijdragen aan het behoud van deze sterke positie.

Kroatië gaf verder een terugkoppeling over de bijeenkomst van de MED9, een samenwerkingsverband van negen Zuid-Europese en Mediterrane lidstaten, over generatievernieuwing. Vervolgens vroeg Italië in zijn diversenpunt om de inzet van de landbouwreserve om olijftelers en producenten financieel te ondersteunen. Nederland heeft beide punten aangehoord.

Diversenpunt Finland: Afrikaanse varkenspest + Diversenpunt Roemenië: interventies n.a.v. dierziektenuitbraken

Finland informeerde de Raad over de eerste besmettingen met Afrikaanse varkenspest bij wilde zwijnen. Daarnaast vroeg Roemenië, met steun van een aantal andere lidstaten, aandacht voor de schade door uitbraken van onder meer mond-en-klauwzeer, schapen- en geitenpokken en kleine herkauwerpest, en deze lidstaten pleitten voor een grotere rol voor vaccinatie en herziening van de diergezondheidsverordening. Het overgrote deel van de lidstaten, waaronder Nederland, steunde het pleidooi voor betere vaccinatie. De Commissie reageerde snel aan de slag te gaan met een Europees vaccinatieplan voor bepaalde ziektes, maar ging niet mee in het verzoek tot additionele financiering.

II. Rapport Wageningen Social and Economic Research: Onderbouwing berekeningswijze steunmaatregel brandstofkosten visserij en aquacultuur

Op 20 augustus jl. is onder het EMFAF de subsidieregeling ‘Steun voor hogere bedrijfskosten visserij’ opengesteld (Kamerstuk 29 675, nr. 241), waarmee visserijondernemers ondersteuning kunnen aanvragen in hun hogere bedrijfskosten die worden veroorzaakt door de hoge brandstofprijzen. Wageningen Social and Economic Research (hierna: WSER) is in het voortraject van deze regeling door het Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur gevraagd om een berekeningswijze op te stellen, waarmee de hoogte van de steun voor verschillende vlootsegmenten kan worden vastgesteld met als uitgangspunt dat verschillende segmenten worden gesteund naar de mate waarin ze geraakt zijn door de hogere brandstofkosten. Het bijgevoegde rapport verschaft hiervoor de onderbouwing. De uitgangspunten van WSER uit het rapport zijn overgenomen in de subsidieregeling. De tweede openstelling van deze subsidieregeling volgt op 16 oktober 2026 (Kamerstuk 29 675, nr. 243). De gegevens van WSER zijn zowel in de eerste als de tweede openstelling toegepast.

De minister van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur,
J. van Essen

De staatssecretaris van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur,
S.P.A. Erkens